

Verdere broedvogelinventarisaties in A. W. duinen in 1975.

Evenals in de voorafgaande jaren werd ook in het broedseizoen 1975 door de heer en mevrouw K. Vlaanderen en ondergetekende veel werk besteed aan verdere broedvogelinventarisaties. Slechts voor de grote meeuwensoorten werd de telling ook gehouden buiten de infiltratiegebieden, voor alle andere soorten - voor zover al in de telling betrokken - vormden uitsluitend deze infiltratiegebieden het werkterrein.

Vooral het oudste (eerste) infiltratiegebied werd op verschillende broedvogelsoorten grondig uitgekamd. Omdat dit terrein ook in april en mei herhaalde malen kon worden bezocht, werden nu - door ons voor het eerst - ook nauwkeurige cijfers over steltlopers-broedvogels verzameld.

Het tweede en derde infiltratiegebied werden slechts tijdens een vakantieperiode in de laatste week mei en de eerste twee weken van juni (frekwent) bezocht. Deze periode was voor een aantal soorten, waaronder de weidevogels, niet direkt optimaal, zodat daar voor zulke soorten soms minder betrouwbare cijfers werden verkregen.

Verschillende soorten en verschillende terreingedeelten zijn nu enige jaren in successie onderzocht. Verschillende ontwikkelingen kunnen hierdoor gesignaleerd worden. Omdat juist deze ontwikkelingen van belang kunnen zijn en we het de lezers niet willen aandoen om steeds naar de vorige verslagen terug te moeten grijpen, hebben wij de relevante oudere gegevens ook hier weer herhaald.

Behalve de geleidelijke verdergaande ontwikkeling van de vegetatie waren er weinig opvallende veranderingen in het biotoop. Alleen moet nog wel vermeld worden, dat in gebied I de waterstand in de z.g. "drains" (tussen de geulen) tijdens de broedtijd ekstreem hoog was, terwijl in het seizoen 1974 de meeste "drains" juist droog stonden.

In de hieronder volgende soortsgewijze behandeling zijn - evenals in de vorige verslagen - ook nu weer hier en daar opmerkingen gemaakt over de betrouwbaarheid van de cijfers en de beperkingen van het onderzoek.

Scholekster. Wist zich in 1975 goed te handhaven:

	1975	1974	1973	1964	(v. d. Elst & Mulder)
gebied I	20-21	19	19-21	18	terr.
gebied II	6	7	8	7	"
gebied III	<u>10</u>	<u>10</u>	<u>10-11</u>	<u>4</u>	" (1964 in bedrijf)
	36-37	36	37-40	29	

Voor het totaal van de gebieden I en II zijn nu de gegevens van zes waarnemingsjaren bekend:

1962: 33 terr., 1963: 19 (!), 1964:25, 1973: 27-29, 1974: 26 en 1975: 26-27 terr. (1962 t/m 1964 v. d. Elst & Mulder).

1963 kon beïnvloed zijn door de strenge winter van 1962 op 1963.

De soort toonde een sterke voorkeur voor de met dode takken of haksel bedekte plaatsen. Het is (nog) niet bekend, of dit sterk ontsierende biotoop ook bijdroeg tot een beter voortplantingsresultaat.

Vierlegsels blijven sterk in de minderheid: drie van 28 totaal in 1975.

Kievit. Werd voor het eerst door ons geïnventariseerd, tezamen met de andere vroeg broedende weidevogelsoorten (Tureluur, Grutto, Watersnip).

In gebied I vond inventarisatie plaats in de maanden april en mei, voornamelijk aan de hand van nestvondsten en was erg grondig. De kans, dat sommige nesten over het hoofd werden gezien, was klein en werd zeker gecompenseerd door de evenmin geheel te vermijden kans om vervollegsels opnieuw mee te tellen.

In de gebieden II en III vond de telling plaats aan de hand van nestvondsten en alarmerende vogels in de tweede helft van mei en eerste helft juni. Dit is de periode, waarin reeds kleine groepjes rondzwervende Kieviten gaan optreden. Dit zullen onder meer vogels zijn, die na het verlies van een of meer broedsels de verdere voortplantingsactiviteiten opgegeven hebben. De aantallen in II en III kunnen dus enigszins aan de lage kant zijn, maar zijn bijv. ten behoeve van de Avifauna van West-Nederland zeer bruikbare minima.

gebied I	51 terr.	(47 terr.)
gebied II	8 terr.	(11 terr.)
gebied III	<u>21 terr.</u>	(<u>6 terr.</u>)
	80 terr.	(64 terr.)

Tussenhaakjes geplaatst zijn de laatst bekende gegevens van v. d. Elst & Mulder over 1964. In dat jaar was gebied III net in bedrijf en dus zeker nog niet tot rust gekomen. De overeenkomst tussen 1964 en 1975 voor I en II is opvallend.

Interessant is het terugvinden (op 4 mei 1975) van een vers-dood ♂ Kievit geringd met Leiden 1.016.315 in gebied I. De vogel was op 25 mei 1963 als jong in ons land geringd en was dus, bijna 12 jaar oud geworden.

Kleine Plevier. Voor deze soorten plachten wij ons onderzoek tot het gehele AWD-gebied uit te strekken. Ook in het seizoen 1975 hebben wij verschillende pogingen daartoe gedaan, maar door grote verstoringen -intensieve grondwerken in het broedseizoen! - in een der belangrijkste broedarea's is het niet gelukt om cijfermateriaal te verzamelen, dat ook maar enigszins met dat van voorafgaande jaren is te vergelijken. Ik beperk mij hier derhalve tot een vergelijking van de aantallen (nesten) binnen de infiltratiegebieden: 1971. 11 (5), 1972. 9 (2), 1974. 8 (4), en 1975. 6 (4).

Tussen haakjes vermeld de aantallen, die op de door ons aangelegde kunstmatige grintstukjes nesten hadden. Een dezer "kunst-territoria" was al enige jaren niet meer in gebruik. In 1975 ploseling weer wel, met als waarschijnlijk enige oorzaak het weer onder water staan van de aanliggende "drain". Het relatieve belang van onze speciale stukjes lijkt te nemen. Dit komt voornamelijk door het slechter worden van alle overige stukjes, ten dele door verouderen en dus begroeid raken, ten dele ook door menselijk ingrijpen, als storten van grond, omploegen of eggen, inzaaien, bedekken met haksel, etc.

Wulp. In 1975 werd gebied I grondig geïnventariseerd. Resultaat: 15 territoria. In 1958 -vlak na het in gebruik nemen dus- vonden v. d. Elst & Mulder er 17, gekorrigeerd naar mijn huidige grensafbakening 15 terr. In de tussenvolgende jaren heeft het aantal geschommeld tussen 8 en 15 terr. (voor zover bekend). Er is dus geen duidelijke aantalsverandering opgetreden.

Voor de gebieden II en III laat het historisch cijfermateriaal dat ik ter beschikking heb, geen verantwoorde vergelijking toe. In 1975 werd daar in de 2e helft mei en de 1e helft juni geïnventariseerd aan de hand van balts, maar vooral aan de hand van alarmerende vogels. Er werden 7 terr. in gebied II en 6 à 7 terr. in gebied III vastgesteld.

In gebied III -toch al geen rijk wulpengebied- vormt het grootscheeps aanleggen van gazen omheiningen een bedreiging voor deze soort en wel

- omdat er veel aan gewerkt wordt (in 1975 heel veel midden in het broedseizoen), voor welke vorm van "rekreatiedruk" de soort gevoelig is,
- omdat jonge Wulpen, die binnen de omheining geboren worden, deze niet kunnen verlaten met uiteraard slechte gevolgen. (Gebleken is, dat bij de gebruikte maaswijdte bijv. jonge Scholeksters (alle?) en jonge Kuifeenden (alle?), mits direkt na de geboorte, de omheining met enig worstelen wel kunnen passeren, maar deze soorten zijn duidelijk kleiner dan de Wulp.)

Tureluur. De opmerkingen, bij de Kievit geplaatst aangaande de nauwkeurigheid van de inventarisaties, gelden ook voor deze soort. Door hun geringe bevolkingsdichtheid was het terrein wel wat overzichtelijker en konden bijv. ook baltsvluchten als steunpunten voor de telling worden gebruikt.

gebied I	6 terr.	(8 terr.)
gebied II	1 terr.	(4 terr.)
gebied III	<u>5 terr.</u>	<u>(3 terr.)</u>
	12 terr.	(15 terr.)

Tussen haakjes weer de gegevens van v. d. Elst & Mulder voor 1964. De komende jaren zullen moeten leren, of er werkelijk van een afname sprake is. In gebied I bijv. schommelde hun aantal in de jaren vóór 1964 ook vrij sterk, v. d. Elst & Mulder: 1958: 3 terr., 1959: 6 terr., 1960: 4 terr., 1961: 8 terr.

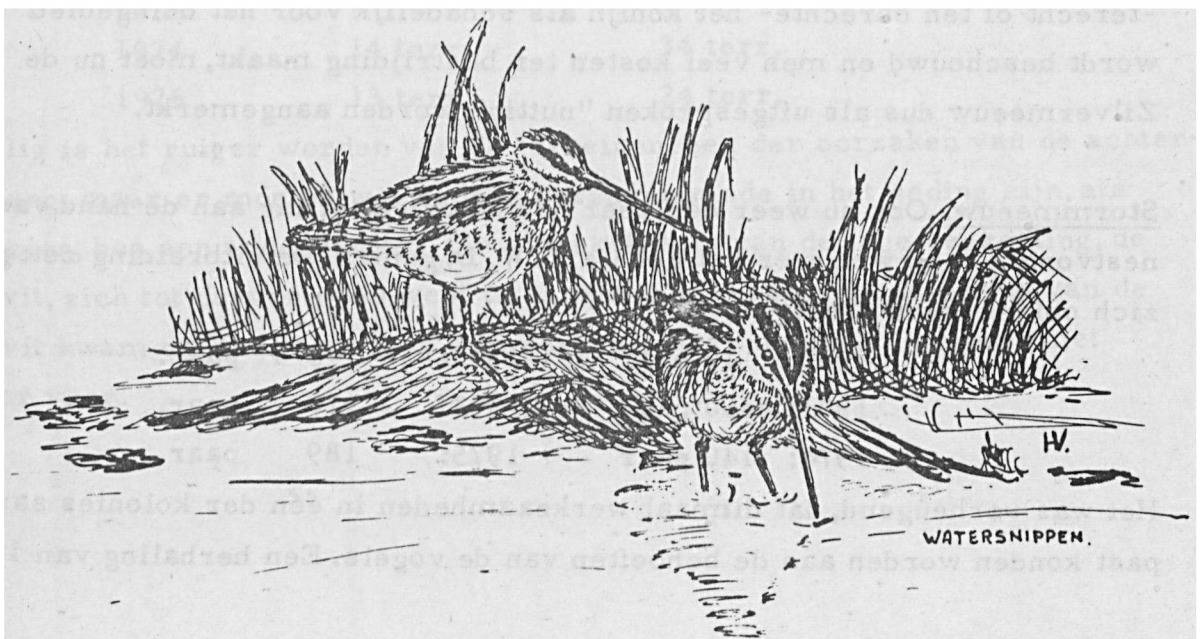
Grutto.

Zie opmerkingen bij Kievit. Gevonden werden de volgende aantallen:

gebied I	7 terr.	(10 terr.)
gebied II	2 terr.	(1 terr.)
gebied III	<u>3-4 terr.</u>	<u>(0 terr.)</u>
	12-13 terr.	(11 terrr)

Tussen haakjes de gegevens van v. d. Elst & Mulder over 1964. De soort lijkt zich in totaal redelijk gehandhaafd te hebben, maar er is een verschuiving van de oudere naar de jongere gebieden.

Watersnip. Als bekend een moeilijk te tellen soort. De nesten kunnen eigenlijk alleen bij toeval gevonden en pogingen om ze stelselmatig op te zoeken moeten in verband met de daaraan verbonden risico's krachtig ontraden worden. Zowel in de eieren- als in de jongenperiode wordt door de oude vogel

niet of slechts vaag gealarmeerd. De baltsvlucht bestrijkt, net als bij de Houtsnip of Grutto, grote oppervlakten, zodat een territorium hiermede niet duidelijk gemarkeerd is, vooral niet, wanneer het in een grensstrook van het onderzochte terrein ligt. Onze totale schatting, rekening houdend met deze moeilijke factoren, ligt voor 1975 op 4-6 terr., t.w. 3-4 terr. in gebied I, 1-2 terr. in gebied II en geen in gebied III. De soort is hier eerst enkele jaren broedvogel en neemt waarschijnlijk heel langzaam in aantal toe.

Kleine Mantelmeeuw. Zoals al vele jaren het geval is, waren er ook in 1975 op verschillende plaatsen adulte paren. Slechts één paar kwam echter tot broeden. De nestplaats was bekend en later werden vliegvlugge jongen gezien. Opmerkelijk is, dat de soort zich na de eerste vestiging (in 1972) niet heeft uitgebreid. De toch al flinke kolonie van Meyendel groeit daarentegen nog steeds door.

Zilvermeeuw. Bij deze soort was - evenals voorafgaande jaren - weer een nauwkeurige telling over het gehele duingebied mogelijk. Kleine problemen ontstonden slechts bij de inventarisatie op twee onbereikbare eilanden, vandaar de marge in het gevonden aantal: 35-37 paren.

Dit is op zichzelf voor een dergelijk duinterrein natuurlijk een zeer geringe bezetting, maar wij verheugen ons erin, dat er na vele jaren van achtervolging nu ook aan deze soort enig recht geschiedt. Er zijn nu geen "beheersmaatregelen" van kracht. Gemiddelde legselgrootte 2,7 ei. Uitgekomen 70% van de gelegde eieren (65-70 eieren). Vliegvlug geworden jongen (naar ruwe schatting) 30-40 eks.

Bij alle bereikbare nesten werden gevonden braakballen onderzocht. Vrijwel zonder uitzondering bevatten deze botten van (jonge) konijnen. Aangezien - terecht of ten onrechte - het konijn als schadelijk voor het duingebied wordt beschouwd en men veel kosten ter bestrijding maakt, moet nu de Zilvermeeuw dus als uitgesproken "nuttig" worden aangemerkt.

Stormmeeuw. Ook nu weer een zeer nauwkeurige telling aan de hand van nestvondsten en wel over het gehele A. W. D. gebied. De uitbreiding zette zich ook nu weer voort:

1962:	10 paar	1970:	45-47 paar.
1971:	ca 60 paar	1973:	110 paar.
1974:	140 paar	1975:	189 paar.

Het was verheugend, dat ditmaal werkzaamheden in één der kolonies aangepast konden worden aan de behoeften van de vogels. Een herhaling van 1974,

toen midden in de periode van het opgroeien der jongen in diezelfde kolonie gemaaid werd, kon zo worden voorkomen. Onze vrees, dat het gebeurde van toen, behalve het veroorzaken van grote verliezen onder de jongen, ook de oude vogels uit dit deel van het terrein zou doen verdwijnen, is in 1975 geen werkelijkheid geworden.

In verschillende kolonies kon worden vastgesteld, dat het Rozenkevertje rijke voedselbron voor oude en jonge meeuwen was.

Houtduif. Vooral in gebied I (12-15 paar, in 1974 gevonden 11-12 paar, dus misschien een kleine toename). In de beide andere gebieden niet voldoende nauwkeurig geïnventariseerd, maar wel als broedvogel aanwezig.

Ransuil. Een territorium in gebied I.

Veldleeuwerik. Anders dan in 1974 werd in gebied I de broedvogeltelling nu ook in de voor deze soort optimale periode van het seizoen gehouden, maar het resultaat bevestigde de al eerder gesignaleerde sterke teruggang van de aantallen:

1964: 28 terr.	1965: 28 terr.	1968: 34 terr.
1972: 23 terr.	1974: 12 terr.	1975: 11 terr.

Ook de stand der gebieden II en III, die overigens in 1975 alleen in een voor deze soort wat te late periode werden gecontroleerd, leek verder teruggelopen te zijn.

	gebied II	gebied III
1964	18 terr.	
1965	19-20 terr.	
1969	29 terr.	
1972	17 terr.	38 terr.
1974	14 terr.	34 terr.
1975	13 terr.	24 terr.

Stellig is het ruiger worden van de terreinen een der oorzaken van de achteruitgang, maar er moeten wel andere oorzaken mede in het geding zijn, als wij zien, hoe een andere soort, die afhankelijk is van de lage begroeiing, de Kievit, zich tot dusver goed weet te handhaven. In sommige bastions van de Kievit kwam de Veldleeuwerik vroeger wel, maar nu niet of vrijwel niet meer voor.

Koolmees. Totaal 4 terr., waarvan een bewezen broedgeval in een natuurlijke holte in gebied III.

Pimpelmees. Een broedgeval (in nestkast in gebied I).

Winterkoning. Een zich zeer opvallend uitbreidende soort:

	gebied I	gebied II	gebied III	totaal
1972	1	-	1	2 terr.
1974	8	1	1	10 terr.
1975	21	2	3	26 terr.

Op vele plaatsen in ons land -en daarbuiten- breidt de soort zich eveneens uit. In de infiltratiegebieden van de AW duinen zal dit door toename van geschikte vegetatie ekstra snel in zijn werk gaan. In ieder geval is nu zeker geen sprake meer van herstel na strenge winter (de laatste was immers 1962/1963!).

Grote lijster. Het (grote) territorium van een paar lag grotendeels in gebied I.

Zanglijster. Zeker een territorium in gebied I, in de andere gebieden niet opgemerkt.

Tapuit. In 1975 weer drie broedgevallen (twee in gebied II en een in gebied III). Ook in 1972 drie broedgevallen totaal. In 1974 geen broedgeval vastgesteld.

Roodborsttapuit. Nu maar één terr., in 1974 twee, in 1972 3-4.

Paapje. De achteruitgang zette zich nog steeds voort: 1975 2-3 terr. 1974 4 terr., in 1972 13 terr. Er is geen enkele aanleiding om een onderwaardering van de aantallen te veronderstellen: alarmerende vogels met nesten vallen in mei en juni snel op.

Nachtegaal. In 1975 6 terr. (4 in gebied I, 2 in gebied III), vergeleken met 5 terr. in 1974 en 2 terr. in 1972.

Roodborst. Heeft in het Noorden van gebied I vaste grond "onder de voeten" gevonden: in 1975 waren er vijf verschillende zangplaatsen waarvan er wellicht nog een betrekking had op een doortrekker.

Kleine Karekiet. Ook nu weer uitsluitend in gebied I en wel in 6 terr.
(1974 4 terr., 1973 7 terr. 1972 ca. 5 terr.).

Bosrietzanger. Voor deze soort is gebied I nog steeds het voornaamste bolwerk, nu al 17 terr. In gebied II vonden wij 13 terr. en in gebied III geen. Totaal dus 20 terr., vergeleken met 15 terr. in 1974, 9 terr. in 1973. Er is dus duidelijke groei. Ook buiten de infiltratiegebieden wordt de soort steeds meer gehoord, maar wij hebben daarvan geen cijfers verzameld.

Rietzanger. Werd op twee plaatsen zingend aangetroffen, beide in gebied I, maar één plaats was zeker geen territorium (waarschijnlijk zang op doortrek), terwijl over de tweede plaats in dit opzicht evenmin zekerheid bestaat. Wij moeten hopen, dat de soort niet helemaal uit het gebied gaat verdwijnen.

Zwartkop. Weer één territorium in de loofbossen in N. van gebied I.

Grasmus. Wij vonden van deze soort verdacht lage cijfers. Wij hopen dat het met deze soort niet werkelijk zó slecht is gesteld, hoewel wij ons grotere zorgen maken dan over de Fitis, waarvan wij dit jaar ook erge lage cijfers vonden (geringe zang-frequentie door de minder geschikte weersomstandigheden in de optimale periode van het seizoen). Totaal van de Grasmus 15 terr. (! ?) gekonstateerd in plaats van 26 in 1974 en 35 in 1972.

Braamsluiper. Nu steeds zang op drie vaste plaatsen tot ver in het seizoen t.w. twee in gebied I en een in gebied III. Konklusie: 3 terr. i. p. v.
1 à 2 terr. in 1974.

Fitis. Normaal een gemakkelijk te inventariseren soort, maar de weersomstandigheden waren in 1975 blijkbaar niet bijzonder gunstig. De aantallen die wij met een minstens even grote inspanning als in 1974 vonden, waren zó laag, dat wij deze niet voetsstoots als de werkelijke stand kunnen aanvaarden. De komende jaren zullen wel uitsluitsel brengen. In 1975 totaal 126 terr. vastgesteld, dus weer terug op niveau 1972 (! ?).

Tijftjaf. Nu weer één territorium in gebied I. Zingende exemplaren in maart op andere plaatsen niet meegeteld. Later daar ook niet meer gehoord.

Heggemus. In gebied I zette zich de toename op overtuigende wijze voort. De tot dusver bekend geworden ontwikkeling is nu als volgt:

1958	1 terr.	(v. d. Elst&Mulder)
1959	4 terr.	(v. d. Elst&Mulder)
1964	10-15 terr.	(eigen, ruwe schatting)
1972	44 terr.	
1974	49 terr.	
1975	60 terr.	(komt overeen met 32 terr. /km ² landopp.)

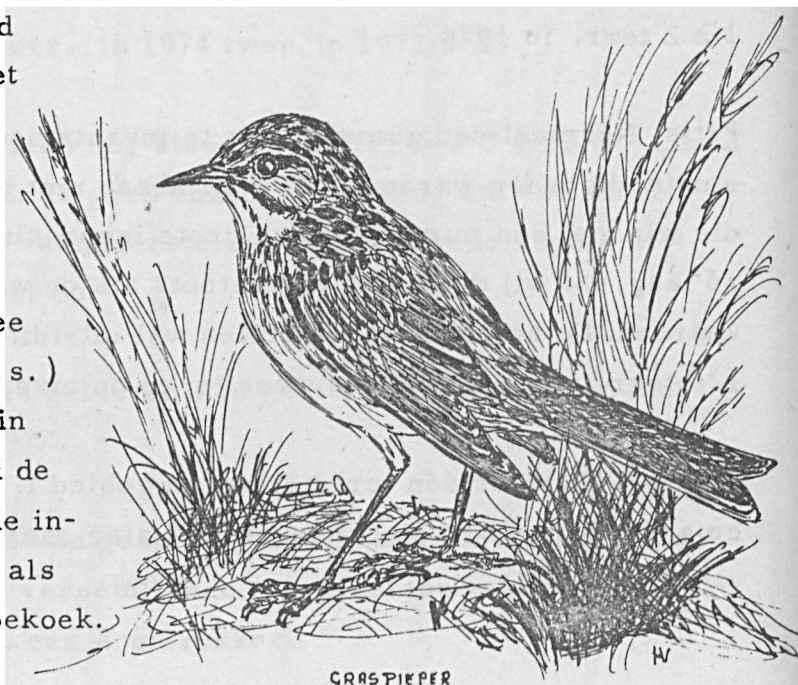
Hoewel in gebied II alleen in de voor de soort sub-optimale periode tweede helft mei/eerste helft juni werd geïnventariseerd, geeft het gevonden aantal geen enkele aanleiding om met onderwaardering rekening te houden:

1972	13 terr.
1974	12 terr.
1975	21 terr. (komt overeen met 28 terr. /km ² landoppervlakte).

De bevolkingsdichtheid in het nog steeds wat kalere gebied II begon nu die van gebied I al te benaderen.

Ook in gebied III werd even intensief en in dezelfde sub-optimale periode geïnventariseerd, maar het resultaat was zó laag (17 terr. in plaats van 31 in 1974), dat de resultaten van verdere seizoenen afgewacht moeten worden om te kunnen beoordelen, of hier werkelijk van een teruggang sprake is. Duidelijk aanwijsbare oorzaken zijn er hiervoor m. i. niet, maar het grote verschil in resultaat bij dezelfde tel-efficiency tussen de gebieden II en III is evenmin verklaarbaar.

Graspieper. Breidde zich in de infiltratiegebieden duidelijk uit. In 1975 11 terr. (3 in gebied I, 3 in gebied II en 5 in gebied III). Bleef niet meer beperkt tot de uiterste rand langs het Westerkanaal. Bijv. ook een territorium langs het Barnaartkanaal. In 1969 eerste vestiging met twee terr. (jaarverslag H. Vader c. s.) in 1972 nog twee terr. maar in 1974 5 terr. In dit jaar werd de soort ook voor het eerst (in de infiltratiegebieden) vastgesteld als pleegouder voor een jonge Koekoek.)

GRASPIEPER

Kneu. Uiterst moeilijke soort voor de kwantitatieve bepaling. Bewijzen voor broeden in de gebieden I en III, maar geen bruikbare aantallen verkregen.

Vink. Een terr. in koniferenbos in N. O. van gebied I.

Rietgors. Ondanks de frequente bezoeken aan gebied I in de maanden maart t/m juni bleef het gevonden aantal achter bij dat in 1974:

1972: 29 terr., 1973: 25 terr., 1974: 48 terr., 1975: 42 terr.
(=88% van 1974).

In dit gebied zouden de zeer hoge waterstanden in de "drains" een oorzaak geweest kunnen zijn. Het voorkeursbiotoop van de Rietgors, zoals dat in 1974 gebleken was, werd relatief sterk door overstromingen aangetast.

In II en III gold deze faktor niet, maar toch werden ook hier soortgelijke aantalsverhoudingen tot de vorige jaren vastgesteld:

	gebied II	gebied III
1972	5	3 terr.
1973	13	9 terr.
1974	19	17 terr.
1975	18	15 terr.
	(=95% van 1974)	(=88% van 1974).

J. Walters.

Vespuccistraat 83 III

Amsterdam Bos & Lommer

tel: 020-169463.

N. B. Het niet noemen van een soort houdt niet in, dat deze in de onderzochte gebieden niet als broedvogel voorkomt.

*O*O*O*O*O*O*O*O*O*O*O*O*O*